



KONSTNÄRLIGA FAKULTETEN

Datum:
2018-08-28

Dnr:
VR 2018/87
SOU 2018:23

Mottagare:
Regeringskansliet

Handläggare:
Johannes Landgren
Prodekan
Konstnärliga fakulteten
Göteborgs universitet

Ärendemening

Remissvar från Göteborgs universitet avseende betänkandet ”Konstnär – oavsett villkor?”

VR 2018/87

SOU 2018:23

Inledning

Den Konstnärliga fakulteten vid Göteborgs universitet (KFS/GU) ställer sig positiv till huvuddelarna i betänkandet. Vid beredningen har huvudsakligen positiva men också kritiska kommentarer framkommit. Nedan följer en sammanfattning av KFS'/GU:s synpunkter.

Allmänt

Utredningen belyser på ett tydligt sätt stora delar av arbetsmarknaden för konstnärer, konstnärernas villkor och de förutsättningar som samhället erbjuder för bedrivandet av konstnärlig verksamhet. Förutom en belysning av nuläget (från ett nationellt och ett internationellt perspektiv) presenteras en del konkreta förslag.

Kapitel 2

2.1 Utredningens direktiv.

Här presenteras tydligt agendan för utredningen: En uppdaterad nulägesbild, en modern, jämlik och flexibel stödordning, Förutsättningar för konstnärlig yrkesverksamhet i hela landet samt ett internationellt perspektiv.

2.2.1 Externa möten med myndigheter och intressenter

Här redovisas tydligt viktiga möten med myndigheter och intressenter.

Kommentar: Med tanke på att det konstnärliga fältet är stort och mångfacetterat kan man invända mot urvalet. När det gäller urval av myndigheter är situationen klar men när det gäller urval av intressenter är det anmärkningsvärt att några av Sveriges största arbetsgivare på kulturområdet (såväl frilansarbetsgivare som arbetsgivare för fast anställda konstnärer) ej finns med i dialogen. Tydligast blir detta på musikområdet där flera intressenter saknas.

Kapitel 3

Konstnärerna i samhället

Här presenteras formulerade motiv för politiska insatser, en värdefull historik (3.2 – 3.6) samt motiv för kulturpolitiska mål från 1970 fram tills idag. Detta utgör intressant läsning där små skiftningar i formuleringarna indikerar större politiska förändringar.

Kommentar: Denna bakgrund är värdefull och stärker framställningen.

Kapitel 4

Konstnärs-begreppet.

Ansatsen bakom detta kapitel är betydelsefull. Definitionen av begreppet ”konstnär” är problematisk och kontroversiell.

Under kapitlet 4.3 lyfts barn och unga fram i formuleringar om amatörkulturen. Konsekvenserna för våra utbildningar på olika nivåer (förskola, grundskola, gymnasieskola och den kommunala kulturskolan) är tydliga och förtjänar att tas på allvar. Kapitel 4.4 ägnas frågan om utbildningar till konstnärliga professioner. Vidare behandlas Kulturella och kreativa näringar (4.6) samt arbetsförmedlingens roll och yrkesförbunden.

Kommentar: Två områden som är tongivande i debatten om konstnärens roll och i fråga om kvalitetsbegreppet inom konstnärligt utövande riskerar att falla mellan stolarna:

a/ Inom området ”Konstnärlig forskning” ryms ett professionalitetsbegrepp där konstnären i sin roll och i sin konstnärsidentitet är en forskare. Konstnären som forskare och forskaren som konstnär är begrepp som redan har börjat påverka såväl konstnärliga utbildningar som det professionella yrkeslivet för konstnärer. Det är viktigt att detta lyfts fram i sammanhanget.

b/ Inom musikområdet är körlivet en stor rörelse – på alla nivåer. Där finns allt från det enkla eller amatörmässiga till det, i fråga om konstnärlig kvalitet, professionella på hög internationell nivå. Körlivet utgör Sveriges förmodligen största folkrörelse, men genom att det befinner sig i ett definitionsmissigt vacuum, behandlas det inte som ett professionellt konstnärligt område. Med tanke på det svenska körlivets enormt höga status på det internationella området borde även den konstnärligt högkvalitativa delen av körlivet behandlas som en del av det professionella konstsamhället.

Kapitel 5

I kapitel 5 beskrivs bl a de omvärldsförändringar som radikalt påverkar konstnärernas villkor nu och i framtiden. KFS/GU instämmer helt i beskrivningen av de avgörande områden som påverkar vår framtid: Hållbar utveckling, globalisering, migration, urbanisering, digitalisering samt ekonomi.

Kommentar: Särskilt intressant är att studera kapitel 5.9 och utvecklingen då det gäller statens utgifter för kultur (kulturens andel av statens utgifter). Då det gäller de "intressenter" som avses i kapitel 2 vore det intressant med en belysning av hur det fria kulturlivets fristående aktörer står sig med avseende på ekonomisk satsning. Har den andelen, i relation till statens utgifter för kultur, ändrats eller rent av i allt högre grad börjat finansiera delar som staten förut finansierade? Om så är fallet: Är det en önskad inriktning?

Kapitel 6

Här presenteras relationen mellan samhällsförändringarna och konstnärerna. En viktig faktor som framhålls är digitaliseringen (6.2). Vidare beskrivs förändringarna inom de kulturella och kreativa näringarna. Följdriktigt behandlas arbetsmarknaden för upphovsmän och utövare i kapitel 6.4. I kapitel 6.5 beskrivs sedan utvecklingen med avseende på konstnärliga tekniker och uttryck. Vidare beskrivs kultursituationen i hela landet i kapitel 6.6 samt kulturen som samhällsnytta i kapitel 6.7. Vidare beskrivs i resten av kapitel 6 Civilsamhället och konstbildning (6.8), internationella utbyten (6.9) samt frågan om hat, hot och trakasserier mot konstnärer (6.10)

Kommentar: KFS/GU välkomnar betänkandets belysning av alla dessa områden och noterar att uppdateringen av samtidsbilden samt framtidsspaningen bör tas på allvar vid formulering av en ny kulturpolitik och nya kulturpolitiska mål.

Som kritik vill vi dock anföra att den bild som ges av konstnärskap är svår att teckna utan att några områden får stryka på foten. Konsekvenserna av flera av de belysta faktorerna får ser olika ut om man jämför olika konstarter (t ex är villkoren för själva konstverkets existens inom s k "performing arts" helt annorlunda än i andra konstarter, för att bara nämna några komplicerande faktorer.) Särskilt anmärkningsvärt är att man i detta kapitel inte alls belyser den konstnärliga verksamhet som bedrivs med kyrkorna som plattform. Här passerar man, med några få ord (s 172), dessvärre förbi den överlägset största arbetsgivaren för frilansmusiker, en av de starkaste arbetsgivarna på musikområdet, med avseende på fasta tjänster som musiker, en av de största beställarna på textilkonstområdet samt den nationellt största konsertarrangören. En så kraftfull aktör på det professionella konstområdet bör naturligtvis involveras när det gäller tankar om det framtida kulturlivet.

Kapitel 7

Kapitlet behandlar frågan om konstnärernas bakgrund, utbildning, inkomster och trygghet.

Här beskrivs och blottläggs på ett lysande sätt problematik kring social snedrekrytering, ekonomiska villkor, integrationsfrågor inom konstlivet etc.

Kommentar: KFS/GU välkomnar denna beskrivning och ser också att detta kan bilda underlag för riktade satsningar och åtgärder på området.

Kapitel 8

Här behandlas frågan om nuvarande insatser för konstnärerna.

Inledningsvis citeras John Lundblad (VD för Tillt): ”...Om kunskapen ökar kommer även finansieringen öka – och då kommer pengarna att komma från andra håll än kulturens lilla kassakista.”

Kommentar: Utifrån skrivningen i kapitel 5 (om statens utgifter för kultur) kan det synas hoppfullt att se att andelen inte har minskat i någon större utsträckning. Likväl finns det en risk att just inställningen att andra finansierare får lösa det hela också ger ett incitament för besparingsivern utifrån devisen att ”det konstnärliga området löser det på sikt”. Det är viktigt att inledningen på Lundbladhs citat, med fokus på statlig grundfinansiering, lyfts fram och att insikten om andra finansieringsmöjligheter inte invagar kulturlivet i en falsk säkerhet.

Det är också viktigt att konstatera att uppräkningsbara kommunala, regionala och privata stipendier bara kan tjänstgöra som exempel. Här saknas flera stora bidragsgivare, men betänkandet visar tydligt att detta är just några exempel. En fullständig kartläggning av detta område vore önskvärd, men vi inser att det går utanför utredningens direktiv.

Kapitel 9

I kapitel 9 presenteras bedömningar och konkreta förslag.

Kommentar: KFS/GU ställer sig bakom motiv och inriktning som presenteras i kapitel 9.2.1.

Likaså ställer vi oss bakom formuleringen om konstbegreppet i punkt 9.2.2.

Även formuleringarna i 9.2.3 och 9.2.4 bejakas av KFS/GU.

Vidare stöder KFS/GU de konkreta förslag och formuleringar som finns i kap 9.3. Särskilt intressant framstår idén om konstnärliga produktionshus för ungdomar (9.3.5.).

Vidare står KFS/GU bakom formuleringarna om konstnärernas arbetsmarknad (dock med beaktande av kommentarerna till kap 6 ovan).

I kapitel 9.5 belyses situationen i hela landet. Där bör förtydligas vilka som egentligen är de regionala kulturarrangörerna.

Förslagen till formuleringar i kapitlen 9.6 – 9.9 stöds helt av KFS/GU, likaså 9:10 och 9.11.

Kapitel 10

Konsekvenserna av utredningens förslag.

Kommentar: Konsekvenserna som beskrivs i kapitel 10 är väl formulerade. KFS/GU stöder särskilt punkt 10.2 med avseende på statens ökade ekonomiska ansvar samt 10.3 angående konstens roll i ett framtida samhällsbygge.

För Konstnärliga Fakulteten/Göteborgs universitet

Göteborg 2018-08-20

Handläggare

Johannes Landgren, Prodekan